

tegen de kwakzalverij

juli 2002
jaargang 113
nummer 4

Een kwartet gemankeerde profeten

In de serie bijdragen tot de studie van aanleg en bevattelijkheid voor kwakzalverij treft u in dit Actieblad vier stukken aan over personen, die zich zelf (nog?) niet hebben overgegeven aan de kwakzalverij, maar die in onze ogen akelig dicht langs de afgrond liepen en lopen en die een aantal kenmerkende trekken vertonen van de 'premorbid' kwakzalverspersoonlijkheid.

Veel ziekten hebben een voorstadium waarin nog geen duidelijke diagnose gesteld kan worden. Soms is daarvoor screenend onderzoek beschikbaar waarbij de diagnose of de vatbaarheid voor een bepaalde ziekte kan worden vastgesteld. Vroeger werd je na contact met een tbc-patiënt 'doorgelicht', terwijl thans op grote schaal bevolkingsonderzoek plaatsvindt naar borstkanker en baarmoederhalskanker. Is een uitstrijkje afwijkend, dan is er meestal sprake van een premaligne aandoening die later over kan gaan in kanker. Behandeling leidt vrijwel altijd tot 'genezing', geen behandeling – iedereen herinnert zich de lotgevallen van Flora ('omgebracht door de makrobiotiek'[Piet Borst]) – leidt tot het tegendeel. Kwakzalvers maken misbruik van deze feiten als zij met behulp van ingenieus uitzijnde nep-apparatuur als bioresonantimeters, elektroacupunctuurkastjes van Voll, 'bio-energetische stress testers', Kirlianfoto's en

wichelroedes bepaalde diagnoses stellen en vervolgens na de 'behandeling' bij hernieuwd testen constateren, dat de ziekte verdwenen is. Moerman deed het nog eenvoudiger: hij stelde 'precancerose' al vast aan zweertjes bij de mondhoek, celtvorming en aan nagelkenmerken. Moerman vond histologisch onderzoek natuurlijk al helemaal niet nodig en genas de precancerose aan de lopende band, alsof het niets was.

Zoals er dus in de biologie voorstadia van ziekten bestaan zo zijn er – dat kan natuurlijk niet anders – ook persoonlijkheidskenmerken, die mensen predisponeren tot een carrière als kwakzalver of 'gelovig' aanhanger van die mensensoort. Ieder kent dergelijke personen uit zijn eigen omgeving, maar slechts weinigen van hen hebben toegang tot de media of bereiken anderszins een groot publiek. Als dat echter wel het geval is dan herkent de insider al snel de karaktertrekken van deze premorbide types. Een korte parade: een filmer, twee specialisten en een schrijver. ●

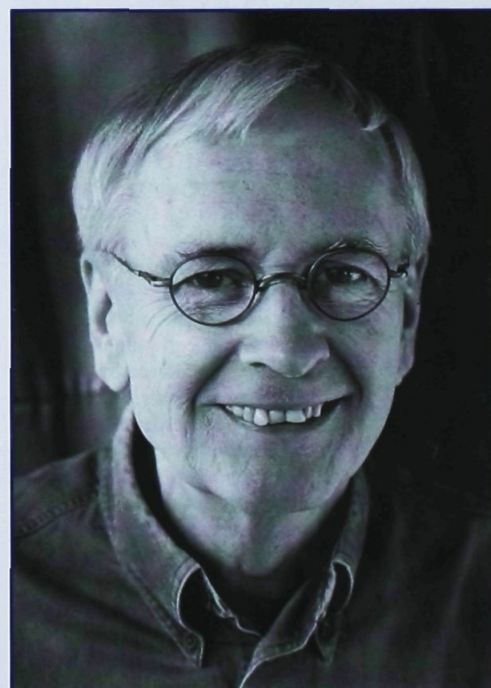
C.N.M. Renckens

■ Een kwartet gemankeerde profeten	1
Johan van der Keuken	
Pim van Lommel	
Bart van der Lugt	
Maarten 't Hart	
■ Gevraagd: academici D30	6
■ Planten als geneesmiddel	7
■ Een monument voor de onbenulligheid	8
■ Bonati/Peperkamp	9
■ Misbaksel (2)	9
■ Nieuwe redacteur Actieblad	10
■ Tweedracht binnen Nehoma	10
■ Heracles Almelo	11
■ Herhaalde oproep	11
■ Jaarvergadering 2002	11
■ Bottenkrakers en kruidenextracten	12

INHOUD

Johan van der Keuken (1938-2001), filmer en fotograaf

Hij was een van de meest gevierde fotografen en filmers van Nederland. In al zijn films was hij zelf te zien en sommigen verweten hem daarom ijdelheid. Zijn eerste films waren vaak raadselachtig en volgens sommigen overgestileerd. Hij was een wereldverbeteraar en ging vaak gebukt onder zijn onmacht om de grote wereldproblemen op te lossen. In de jaren 1968-1985 maakte hij geëngageerde films over rassendiscriminatie, Vietnam en Palestijnen. Na zijn eerste ziekte, darmkanker (1985) waarvan hij volledig genas, ging hij nog vrijer en ambitieuzer filmen en maakte het veelgeprezen 'Amster-

Johan van der Keuken

Bob Bronshoff/Hollandse Hoogte

dam Global Village'. Talrijk waren de prijzen en erbetuigingen die hem ten deel vielen. De laatste jaren van zijn leven leed hij aan prostaat-kanker en deze ziekte kwam uitgebreid aan bod toen hij in het kader van de publiciteit rond zijn laatste film, 'De grote vakantie', waarin die ziekte een centrale rol speelt, uitvoerig werd geïnterviewd door Hanneke Groenteman in haar veelbekende tv-programma De Plantage. Van der Keuken maakte daarin veel indruk en bleek een innemend, rustig en wijs man, die goed en openhartig sprak over zijn dodelijke ziekte. Hij was in die periode, tijdens zijn omzwervingen in de VS, juist een nieuw en nog 'experimenteel geneesmiddel' (op Chinese kruidenbasis) op het spoor gekomen, dat bij hem een bijzonder gunstig effect had gesorteerd: PC Spes (PC = Prostate Cancer en Spes = hoop!). Ook zijn Nederlandse behandelend arts, die in de film herhaaldelijk in beeld komt tijdens Van der Keukens bezoeken aan zijn spreekuur, zou 'onder de indruk' zijn. De film, een mengeling van reisverslag en egodocument, bevatte ook een verslag van Van der Keukens bezoek aan een Tibetaanse dokter in Nepal, waar hij geduldig meewerkte aan diens exotische rituelen. Aan het eind van de uitzending verwees Groenteman naar de website van haar programma, waar geïnteresseerden nadere inlichtingen konden vinden over het wondermiddel. Daar werd verwezen naar de website van de producent, *BotanicLab*, een Californisch bedrijf van kruidenpreparaten. Ongetwijfeld zal de omzet van PS Spes door deze publiciteit geen schade hebben geleden. En hoe ging het verder? Van der Keuken stierf enkele maanden na zijn lofzang op het wondermiddel aan zijn prostaat-kanker. De vriendelijke woorden van zijn behandelend arts over het schijnbaar zo gunstige effect van PS Spes op bepaalde bloedwaarden (PSA) zullen inmiddels hun uitwerking op meerdere lotgenoten niet gemist hebben. Kijkers beseffen immers niet dat dergelijke uitlatingen van de dokter (over een 'onbegrijpelijke' vooruitgang van een patiënt na toepassing van een alternatief middel) geen enkele betekenis hebben buiten het directe artspatiënt contact. Geen arts immers zal zijn patiënt dat greintje hoop willen ontnemen en deze welwillende, opbeurende woorden behoren tot de normale bedside manners van een goed arts! Duur was het middel overigens wel: ongeveer 1500 gulden per maand. Wij waren PS Spes alweer vergeten, totdat wij in februari 2002 vernamen, dat *BotanicLab* het middel vrijwillig uit de handel had genomen

nadat de FDA had vastgesteld dat de als 'immune enhancer' aangeprezen medicatie 'undeclared prescription drug ingredients' bevatte, die zonder medisch toezicht ernstige gezondheidsschade zouden kunnen veroorzaken (naar verluidt onder andere de bloedverdunner warfarine, DES-hormoon en Indocid). Gebruikers van PS Spes kregen het advies inname ervan onmiddellijk te staken. De *National Center for Complementary and Alternative Medicine*, NCCAM, dat rijkgesubsidieerde kwakzalverscentrum (budget: 90 miljoen dollar per jaar) was natuurlijk ook al bezig met een klinische trial met dit middel. Ook deze is voorlopig stopgezet. De Nederlandse importeur was er als de kippen bij om met een vervangend middel te komen: Prosta-sol, bijna net zo goed als PC Spes, dat begrijpt u. Leverbaar via een apotheek in Mierlo Hout. ●

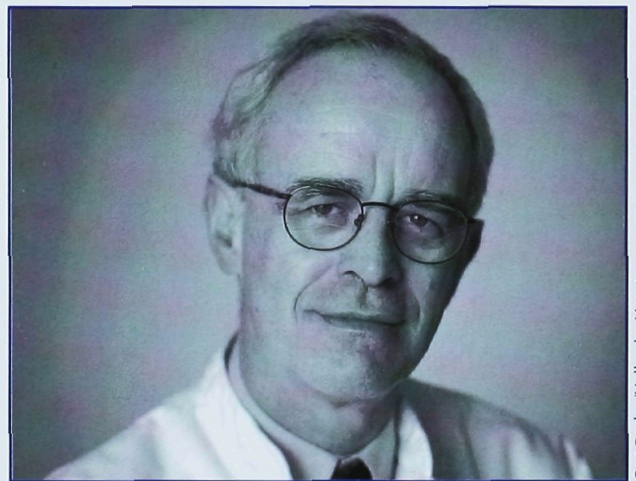
De bijna-professor ervaring van Pim van Lommel

Op 15 december 2001 publiceerde de Arnhemse cardioloog Pim van Lommel in *The Lancet* het artikel 'Near-death experience in survivors of cardiac arrest: a prospective study in the Netherlands' (Vol. 358: 2039-45). Hij haalde er onmiddellijk het NOS-journaal mee en zijn spraakmakende conclusie dat de menselijke geest kennelijk los van de hersenen kan functioneren, bracht bij velen opgewonden reacties teweeg. Binnen enkele dagen werd hij geïnterviewd in het tv-programma *Netwerk*, waarin ook een 'survivor' optrad van een Bijna Dood Ervaring (BDE), in dit geval na een bijna-verdrinking. Het moet een unieke en heerlijke ervaring geweest zijn, waaraan deze persoon die er alles voor zou willen geven om iets dergelijks nog eens mee te maken, slechts met nostalgie kon terugdenken. Van Lommel, door de ondervrager als 'professor van Lommel' aangesproken, stelde dat de enige verklaring voor het fenomeen moest luiden dat de

geest zonder de hersenen kan werken, want bekend is dat reeds tien seconden na een hartstilstand het EEG 'vlak' wordt (er wordt geen elektrische hersenactiviteit meer gemeten, red.). Hersenonderzoeker Swaab geloofde er niets van en kwam met een andere suggestie. Het ontbreken van elektrische hersenactiviteit kan volgens hem niet gelijk gesteld worden aan het ontbreken van enige hersenactiviteit.

In februari schreef redacteur Paul Dentz (een parapsychologisch angehaucht tandarts) over Van Lommels publicatie in *Arts en Auto* en kwam tot de conclusie dat hiermee wel was komen vast te staan, dat een leven na de dood, een bewustzijn dat los van het brein blijft functioneren en de zin van het gebed nu alledrie bewezen waren. Plasterk, Hulspas en Nienhuys zouden hiervan wel niet terug hebben! Op 11 april 2002 was het VPRO wetenschapprogramma *Noorderlicht* geheel gewijd aan de BDE. Daarin werden veel vragen opgeworpen, maar veel ervan bleven – ondanks op mooie kerkhoven geschoten plaatjes van buitenlandse wetenschappelijke experts – onbeantwoord.

De publicatie van Van Lommel c.s. bevat gegevens over 344 patiënten, die in de periode 1988-1992 werden verzameld op de hartbewakingsafdelingen van tien Nederlandse ziekenhuizen. In eerder door anderen verricht retrospectief onderzoek was gepubliceerd dat een BDE optrad bij 45% van de volwassenen en bij 85% van kinderen met een levensbe-

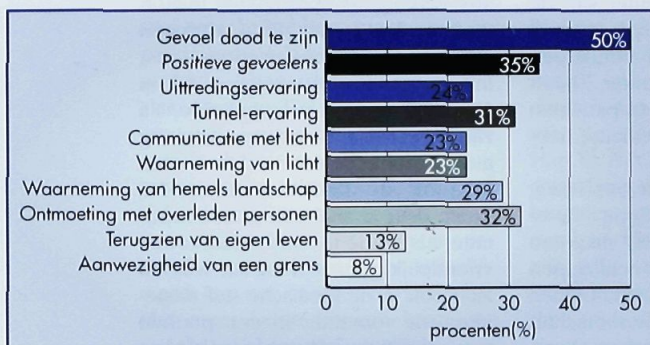

Pim van Lommel

dreigende ervaring. Dat percentage steeg naarmate de vraggesprekken met betrokkenen langer na de kritieke periode hadden plaatsgevonden. Van Lommel had behoefte aan een prospectief onderzoek en slaagde erin om dat van de grond te krijgen. De overlevers van een hartstilstand werden drie keer ondervraagd, zo kort mogelijk na de

hartstilstand, na twee jaar en na acht jaar. De definitie van de BDE luidde als volgt: 'de gemelde herinnering van alle indrukken verkregen tijdens een speciale bewustzijnstoestand, inclusief specifieke elementen zoals uittredingservaringen, prettige sensaties, tunnel zien, licht zien, ontmoetingen met overleden familieleden en een terugblik van zijn leven.' Klinisch dood zijn werd gedefinieerd als een bewusteloosheid ten gevolge van hartstilstand en/of ademstilstand. Zonder reanimatie leidt een dergelijke toestand binnen vijf tot tien minuten tot onherstelbare hersenbeschadiging.

Tweeënzestig patiënten (18%) rapporteerden een BDE, waarvan er overigens 21 (6%) zeer oppervlakkig waren. Een zestal zou later nog afvallen omdat er volgens Van Lommel geen echte BDE in het spel was geweest. De inhoud van de BDE was als volgt:

Op basis van medische, psychologische, demografische en farmacologische factoren kon niet goed voorspeld worden of iemand meer of minder kans maakte op het krijgen van een BDE. Wel waren mensen met een BDE gemiddeld jonger dan hun niet-BDE lotgenoten en waren de BDE's bij vrouwen 'dieper' dan bij mannen. Een vorige BDE kan eerder leiden tot een nieuwe, maar voorkennis van het fenomeen BDE maakte geen verschil. Na twee en acht jaar werden de 'longitudinale gegevens' verzameld. Er kwamen nog twee nieuwe BDE's te voorschijn, die direct na de ziekteperiode niet waren gerapporteerd. Uit deze follow-up kwamen indrukwekkende gegevens naar voren over de gevolgen van een periode van hartstilstand en reanimatie. Alle patiënten, inclusief degenen zonder BDE, hadden positieve veranderingen ondergaan: ze waren zelfverzekerder, socialer en religieuzer dan tevoren. De angst voor de dood nam af en de interesse in spirituele zaken nam toe, in het bijzonder bij de BDE-ervaarders. De meeste niet BDE-patiënten geloofden niet in een hiernamaals. De late effecten bij de echte BDE-patiënten waren gecompliceerder: velen waren emotioneel kwetsbaarder

en empathischer geworden, vaak ook met een versterking van intuïtieve vermogens. Er was bijna geen angst voor de dood en de meesten geloofden heilig in het hiernamaals. Deze veranderingen waren na acht jaar nog meer uitgesproken dan na twee jaar. Het hoge aantal echtscheidingen in de BDE-groep werd in het artikel niet genoemd, maar werd door van Lommel gemeld in interviews. In zijn eindbespreking verbaast Van Lommel zich over de 'longlasting transformational effects of an experience that lasts for only a few minutes of cardiac arrest'. Deze treden niet op na kunstmatig opgewekte BDE's zoals na inname van LSD, psilocarpine en mescaline.

De auteur blijft tenslotte zijn geest pijnigen met het zoeken naar een verklaring voor de gerapporteerde waarnemingen door bewusteloze patiënten, gedaan terwijl ze een reanimatie ondergingen. Deze volgens

Van Lommel geloofwaardige observaties zijn vaak gedaan vanuit een positie boven het ziekbod of zelfs boven het ziekenhuis en blijken vaak op onverklaarbare wijze correct te zijn. Van Lommel houdt zich zelf op de vlakte en doet in het artikel 'aanbevelingen voor

toekomstig onderzoek': allereerst moeten wetenschappelijke verklaringen worden gezocht voor optreden en inhoud van BDE's. Daarbij zou specifieke aandacht moeten worden geschonken aan controleerbare aspecten zoals uittredingen. Tenslotte zou de theorie van de 'transcendentie', een bewustzijnsstaat los van het lichaam, moeten worden geanalyseerd als verklaringsmodel van de BDE.

Een publicatie in *The Lancet* geeft – hoewel de impact van het tijdschrift tegenwoordig minder groot is dan in het verleden – nog altijd een statusverhoging aan de auteur. Van Lommel heeft zijn onderzoek minutieus uitgevoerd en voldeed ermee aan de eisen die het blad aan zijn auteurs stelt. Toch knaagt bij ons de twijfel aan het nut van zo'n omslachtige exercitie en daarmee aan Van Lommels agenda. Uit interviews blijkt zonneklaar dat hij gelooft in buitenzintuiglijke waarneming, een geloof dat de basis vormt van veel kwakzalverij en paranormaal gedoe. Hij zoekt zijn verklaring voor de 'onbegrijpelijke' ervaringen van de BDE-patiënten in een paranormale en/of religieuze dimensie. Alternatieve verklaringen komen niet bij hem op. Showalters boek *Hystories*

met die plausibele verklaring voor het optreden van schijnbaar uniforme syndromen, die toch niet berusten op fysieke afwijkingen, maar veeleer gevolg zijn van onbewuste en al weer vergeten 'narratives': aangereikte klachten en symptomen door voorgangers, kent hij kennelijk niet. Zo ontstonden immers ook de meervoudige persoonlijkheidsstoornis, de ME-ziekte, de fibromyalgie, de verdrongen herinneringen en het in Amerika waanzinnig populaire 'alien abduction syndrome'. Deze in onze ogen ook voor de BDE meest plausibele verklaring zou kunnen worden getest door grote ruchtbaarheid te geven aan nieuwe BDE-ervaringen van enkele bekende en betrouwbare Nederlanders, liefst uit de wereld van de show-business of van de wetenschap (bijvoorbeeld wat cardiologen), die in hun BDE een nouveauté zouden moeten introduceren, bijvoorbeeld het gevoel van welbehagen dat een uit de moederborst drinkende zuigeling heeft of het gevoel van een ten hemel opening in gewichtloze toestand met helikopterview over de aardbol. Wij verzinnen maar iets, maar wij durven te voorspellen dat weldra exact deze ervaringen zullen worden gerapporteerd door BDE-patiënten, zelfs door hen die zullen beweren geen enkele voorkennis van het BDE-fenomeen te hebben gehad. Een dergelijk experiment is jammer genoeg niet eenvoudig te realiseren. ●

Literatuur

Showalter E. *Hystories. Hysterical epidemics and modern culture*, 1997 Picador Londen.

Bart van der Lugt, gynaecoloog: de nieuwe lieveling van het kanker-kwakfonds NFK

De publiciteit rond de kwakfondsen voor kanker, reuma en hartziekten is wat geluwd en daarbij lijken zij alle belang te hebben. Na de ont-hullingen in *Het Parool* over naar buitenlandse bankrekeningen overgemaakte geldsommen, waarna zelfs (pro-)alternatieve artsen als Houtsmuller en Brands hun contacten met de door de Rotterdamse natuurarts Robert Trossel (thans in Spanje woonachtig) in het leven geroepen kwakfondsen schielijk verbraken, hadden de fondsen

behoefte aan een herkenbare besteding van (delen van) het met hun collectes verzamelde geld. Dat leidde na de sponsoring van de schaamteloze propagandafilm 'Zo nodig dwars' op de tv bij RTL 4 (zie *Actieblad* mei 2000) met reclamepatiënt Kees Braam in de hoofdrol onder andere tot de oprichting van de Stichting Medisch Verzekeren door het NFK (Nederlands Fonds tegen Kanker). Deze stichting geeft financiële ondersteuning aan patiënten die van hun ziektekostenverzekeraars vergoeding van kwakzalversmiddelen uit bijvoorbeeld de Houtsmullertherapie willen afdwingen. Wij rapporteerden hierover in het *Actieblad* van maart 2002 en inmiddels hebben ook andere verzekeraars dan de OHRA moeten procederen langs deze weg. Gelukkig werden zij totnogtoe steeds door de rechter in het gelijk gesteld.

Recent besteedde het NFK zijn grotendeels op bedrieglijke wijze verkregen penningen aan sponsoring van een Internationaal Symposium in Rotterdam. Het betrof het symposium 'Leven met kanker', mede georganiseerd door de Stichting Op Weg met Ode, uitgever van het afschuwelijke Rotterdamse New Age-kwakzalversblad *Ode*. In het novembernummer van 2001 van dit fraai ogende

Het symposium vond plaats op 9 april 2002 in de Rotterdamse Laurenkerk en als dagvoorzitter was dr. B. van der Lugt (1942) aangekomen, tot voor kort rustend gynaecoloog. Hij mocht zijn werk verrichten temidden van een dubieus gezelschap sprekers. Oordeelt u zelf aan de hand van de korte cv's van de sprekers (ontleend aan de programmaproject):

Dr. Rosy Daniels, eertijds directeur van het beruchte *Bristol Cancer Help Centre* (een soort Engels Helen Dowling Instituut), bezitter van een warme persoonlijkheid en met een inspirerende ervaring;

Dr Patrick Kingsley, al 20 jaar leider van een eigen kankerkliniek in Engeland houdt niet van 'het spel der statistieken', maar moet buitengewoon succesvol zijn. Gepassioneerde arts, die thans werkt aan een test, die in een zeer vroeg stadium kan uitwijzen of kanker actief is;

Lothar Hirneise, voorzitter van de Duitse afdeling van *People against Cancer*, die wereldwijd honderden therapieën tegen kanker heeft onderzocht en honderden patiënten heeft gesproken, die de ziekte hebben overwonnen;

Dr Engelbert Valstar uit Den Haag, gewezen Moerman-adept, later bekeerd tot Houtsmuller, maar nu alweer een eigen koers varend binnen zijn Genootschap voor Orthomoleculaire Oncologie, dat gebroken heeft met het KWF. Deze basis-arts, die vooral publiceert in Nieuwenhuis' AOV-reclameblad *De Orthomoleculaire Koerier*, wordt in de symposiuminformatie als volgt beschreven: 'Is arts en bioloog en wordt algemeen gezien als een van Europa's grootste autoriteiten op het gebied van genezen en behandelen van

kanker. Engelbert Valstar bevindt zich voortdurend in de voorste linies van baanbrekend onderzoek en aanvullende methoden. Hij heeft de laatste onderzoeken altijd binnen handbereik. Thans legt hij de laatste hand aan een boek met twaalfhonderd verwijzingen naar belangwekkende onderzoeken. Heeft een eigen praktijk in Den Haag.';

Grace Gawler, Australisch oprichter van de *Gauler Foundation* voor complementaire geneeskunde. Schreef een door Ankh Hermes vertaald boek 'Gevangen in Stille' over de transformatie van emoties bij de genezing

van borstkanker. Zij werkte met meer dan 5000 kankerpatiënten.

Van der Lugts cv in de symposiumaankondiging vermeldt: 'Voorzitter van de Elisabeth Kubler Ross Stichting en van het Centrum ter Ondersteuning van Mensen met Kanker. Hij stond aan de wieg van de belangwekkende *The Hospital as a temple* conferenties en geldt als ideale trait d'union tussen de reguliere en complementaire wereld. Hij is lid van de *Britse Council of Scientific and Medical Network*'.

Wie is eigenlijk deze gynaecoloog met zo weinig onderscheidingsvermogen, dat hij al die ophemelende kwalificaties voor die non-valeurs in de alternatieve kankersector voor zijn rekening kon en wilde nemen? Van der Lugt, afkomstig uit een welvend geslacht van houtzagers uit Rotterdam, ging op latere leeftijd geneeskunde studeren en werd na een korte periode als huisarts vervolgens abortus-arts te Rotterdam. Hij legde zijn ervaringen met de eerste trimester-abortus vast in een proefschrift waarop hij in 1980 aan de EUR promoveerde. Na zijn specialisatie tot gynaecoloog ging hij in Haarlem werken in het Johannis de Deo ziekenhuis. Hij kreeg daar al snel een goede reputatie als patiënt- en vroedvrouwvriendelijk gynaecoloog en weerde zich ook in de medische staf uitstekend als voorzitter in een periode van moeilijke fusiebesprekingen met de andere Haarlemse ziekenhuizen. Toch liep hij in toenemende mate frustraties op in zijn dagelijkse praktijk. Hij miste vooral de spirituele dimensie tijdens het heilige moment van de geboorte in de ziekenhuisomgeving. Volgens een interview met zijn vrouw Manec (*CARE*, oktober 1995) liep Bart daarop tenslotte dood en gaf zijn praktijk op. In een emotioneel schrijven aan al zijn bekenden en vakgenoten gaf hij een toelichting op dit besluit. In die periode belandde hij in kringen van de Hospice beweging, het Davidhuis ('een spiritueel geboortecentrum') en begon met zijn vrouw en types als de alternatieve internist Dankmeijer met het opzetten van het Forum Gezondheidszorg, dat leidde tot een internationale conferentie *The Hospital as a Temple* op 14 en 15 oktober 1995. Artsen moesten gaan optreden als 'arts-leraar-priester' en handelen naar het voorbeeld van Maia, de moeder van de god Hermes. De Werkgroep Zorgomslag gaf tenslotte in oktober 1993 de aanzet tot de oprichting van de Maia Stichting, waarover wij reeds berichtten (*Actieblad* sept. 2001, 'Een kwantumgenezer in de heelkunde').

Bart van der Lugt

geïllustreerde blad werd een overzicht gegeven van alternatieve kankertherapieën. Jurriaan Kamp en Tijn Touber schreven een artikel onder de titel 'Wat werkt bij kanker'. Vervolgens werden uitsluitend niet-werkzame therapieën opgevoerd. Aan het woord kwamen Burzynski, Valstar, Braam, Rauchfuss, Choroshkov, Kingsley, Trossèl, Peter Mulder, Roy Martina, Brandon Bays en Deepak Chopra: 'a sorry lot', zoals de Engelsen dat zeggen. Daarnaast werd op kritiekloze wijze nog een aantal wondermiddelen besproken, van Iscador tot Essiac en Laetrile.

De conferentie 'Leven met kanker was', althans gemeten naar de publieke belangstelling - de kerk was afgeladen vol met kankerpatiënten en hun familieleden - een groot succes, maar volgens verslaggeefster Margreet Fogteloo ('Happy heengaan' in *De Groene Amsterdammer* van 20 april 2002) heerste er een vervreemdende sfeer van wondergenezingen, die volstrekt kritiekloos werden opgelepeld en aangehoord. De kankerpatiënt moet vooral voor zichzelf kiezen, etc. en Millecum was een heldin. Vooral Grace Gawley, volgens Van der Lugt een erg wijze vrouw, maakte het erg bont: 'Kanker is een reis naar de vallei van je ziel. Ook al sterft je lichaam, je gaat uiteindelijk happy en geheald heen.'

Van der Lugt vond het allemaal prachtig en de NFK had geen betere voorzitter kunnen treffen tijdens deze window dressing-operatie. Hij schijnt overigens recent zijn oude stiel weer te hebben opgenomen en praktiseert sinds kort weer de gynaecologie. Thans doet hij dat in het ziekenhuis te Tiel: een welgekozen omgeving, waar de geest van Jomanda hem waarschijnlijk vanuit hoger sferen bijstaat. Als het hem tijdens een operatie - hij heeft immers jarenlang niet meer geopeerd - misschien eens te moeilijk wordt en het aanroepen van Maia niet meer helpt, kunnen haar 'onzichtbare chirurgen' wellicht nog een keer goed pas komen: dat lijkt ons pas echt spiritueel werken voor dr. Van der Lugt. ●

Maarten 't Hart, schrijver en bioloog

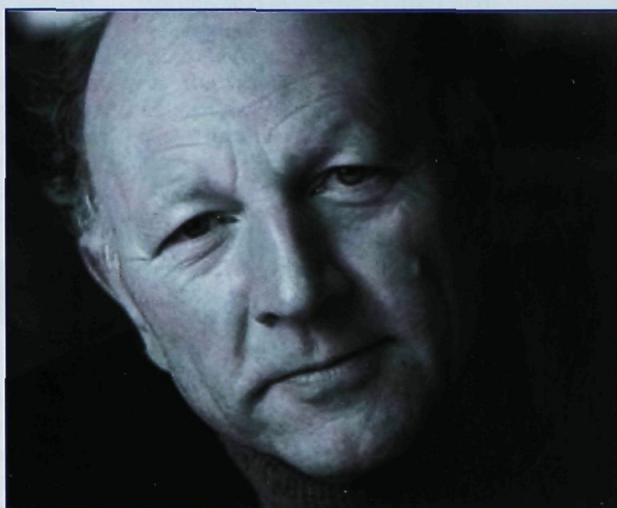
Toen uitgeverij Libris eind 1999 de serie moderne klassiekers uitgaaf met boeken van de beste acht schrijvers van de tweede helft van de twintigste eeuw, zat 't Hart er niet bij. Reve, Wolkers, Claus, Mulisch, Campert, Vestdijk, Lucebert en Hermans; dat waren volgens deze uitgever de besten. Toch behoort Maarten 't Hart (1944) tot de meest gelezen schrijvers uit die periode, hij heeft diverse bestsellers op zijn naam en schijnt ook in het buitenland redelijk te verkopen. Tot de 'hoge literatuur' wordt zijn werk echter niet gerekend en slechts één literaire prijs viel hem ooit ten deel: de Multatuli-prijs van de gemeente Amsterdam. Van oorsprong bioloog - en tot hal-

verwege de jaren '80 als zodanig verbonden aan de RUL - heeft hij zich later vooral als schrijver ontwikkeld en verwierf ook enige faam als muzikkenner en columnist in *GPD-pers* en *NRC*. Met de medische wetenschap heeft onze bioloog een moeizame verhouding en - anders dan voor-aanstaande biologen als Ronald Plasterk en Midas Dekkers - omhelst hij periodiek publiekelijk de kwakzalverij. Hij begon daarmee tijdens het hoogtepunt van de affaire-Houtsmuller, toen hij partij koos voor die door rechter Orobio de Castro tot het odium 'kwakzalver' veroordeelde kankergenezer. Houtsmullers 'Niet-toxische tumorthherapie' maakte op hem 'als bioloog een degelijke indruk' en deed hem 'in geen enkel opzicht

denken aan kwakzalversgeschriften van Jomanda of makrobiotiek' ('t Hart in *NRC*, 27 mei '99). Vooral de door Houtsmuller aanbevolen soja-boontjes zijn volgens 't Hart erg gezond en vlees, dat moet wel slecht zijn. Alle slaggers die hij nog uit zijn jeugd kende zijn aan kanker overleden. Ook de magnetron waartegen Houtsmuller waarschuwde is erg ongezond: van de eiwitten die eraan blootgesteld worden, blijft zowat niets over. Later gaat 't Hart ook zelf een beetje kwakzalven. Als hij geschreven heeft over zijn hartkwaal 'boezemfibrillatie' krijgt hij van een lezeres uit Vlissingen het advies in plaats van het middel Sotacor (een bètablokker) het Duitse product Phosetamin te gaan gebruiken. Dat bevat 'magnesium, kalium en natrium in een uitgekende verhouding' en wordt aanbevolen bij 'prikkelbaarheid, innerlijke onrust, hoofdpijn, hartlijden, veelvuldig knippen met de oogleden'. 't Hart ging het gebruiken en hoewel de 'boezemfibrillatie' niet verdween had hij er veel minder last van. De moeheid, bijwerking van Sotacor, was weg en hij liet - na een jaar gebruik - weten het wondermiddel erg goed te kennen. Zo was er in het blad *Natuur en Techniek* al in 1986 en later nogmaals in 1993 gewezen op de heilzame effecten van magnesium tegen verkalking. 't Hart doet een emotionele oproep aan de Nederlandse drogisten om het middel te gaan importeren (*GPD-pers*, 9 okt. '99). Enkele weken later komt hij nog eens terug op Phosetamin - hij kreeg een stortvloed aan post - en geeft het adres van de Duitse pro-

ducent. En waarom praten de cardiologen niet met hun patiënten over dit wondermiddel?

Op 19 augustus 2000 gaat zijn column over de aflevering van het VARA-tv programma Het zwarte schaap, waarin Jomanda werd geconfron-

Maarten 't Hart

teerd met critici en enkele fans (onder wie Smalhout, die sprak over 'mevrouw Jomanda'). Onder de critici bevonden zich Karin Spaik Marcel Möring en Piet Borst, met welke laatste hij het inhoudelijk het meeste eens was, al kostte hem het de grootste moeite dat toe te geven. Borst was 'het type eigenwijze intellectueel', dat in zijn gereformeerde ouderlijk milieu instinctief diep werd gewantrouwd. Volgens 't Hart is Jomanda te goeder trouw, maar je hoeft haar natuurlijk niet te geloven. Marcel Möring die haar een bedragerster noemde, kon geen gelijk hebben: daarvoor waren haar teksten veel te simpel en doorzichtig. In 't Harts jeugd trokken er vanuit Maassluis tientallen doodzieken naar het Malieveld, waar gebedsgenezer John Osborne vanuit Amerika kwam helen. 'Een stuk of tien van hen kwamen blakend van gezondheid terug', en werden vervolgens in de weken daarop succesievelijk door zijn vader (die doodgraver was) begraven.

Plasterk, die ten tijde van onze rechtszaak tegen VSM fraaie stukken in *Intermediair* schreef over onder andere het VSM-kwakzalversmiddel Nysileen, publiceerde eind 2000 zijn boek 'Leven uit het lab' met daarin een aantal van zijn antikwakzalversstukken. Er staat ook een persoonlijke herinnering aan 't Hart in, die eens de jonge biologiestudent Plasterk te Leiden les gaf. In zijn *GPD*-column van 18 november 2000 gaat 't Hart in op Plasterks boek en blijkt overtuigd van de heilzame werking van Nysileen. Zelf gebruikt hij het niet: dankzij zijn gezonde dieet is hij nooit verkouden! En hoewel hij in-

middels ook tegen Houtsmuller bedenkingen koestert (over diens hoge rekeningen) neemt hij afstand van Plasterks kritiek op Houtsmuller: Plasterk zou gelogen hebben over Houtsmullers liefde voor haaienkraakbeen. Natuurlijk ontvangt 't Hart daarop weer veel post en op 2 december 2000 komt hij opnieuw op de zaak terug: de rekeningen van Houtsmuller zijn helemaal niet zo hoog en talrijke briefschrijvers couperen met succes een beginnende verkoudheid met behulp van Nysi-

leen! Zelf zou 't Hart niet gauw homeopathische middelen slikken, 'maar de blinde, van weinig historisch besef getuigende hoogmoed van kwakzalverbestrijders als Rencens en Plasterk, vind ik ronduit verwerpelijk'.

Daarna lezen wij in zijn columns niet veel meer over de kwakzalverij, de auteur heeft het te druk met zijn artikelen over de MKZ-crisis, waarin hij zich fel keert tegen het ruimen van koeien, en met zijn zeer palatable stukken over de inconsistenties

en inconsequenties die hij in de bijbel aantreft. Begin 2002 moet hij afscheid nemen van zijn *GPD*-lezers als het contract met hem wordt beëindigd. En wat zijn de laatste woorden in zijn afscheidscolumn? U raadt het al: 'En verder wens ik al diegenen die op mijn aanraden met veel profijt Phosetamin slikken een goede gezondheid toe'. Maarten 't Hart: toch even een dokter in het diepst van zijn gedachten. ●

Gevraagd: academici D30

In dit land is al twee jaar lang een medische operatie aan de gang waarvan het welbekende sprookje over de nieuwe kleren van de keizer niet kan tippen. Volksgezondheid doet er aan mee, het College ter Beoordeling van Geneesmiddelen (CBG) doet mee, mooier nog: u mag zelf ook meedoen.

Arnout Jaspers

Op 17 februari 2002 publiceerde het CBG namelijk een advertentie waarin het vraagt om 'Academici die affiniteit hebben met de registratie van homeopathische en kruidengeneesmiddelen'. Die registratie was in december weer in het nieuws omdat de fabrikanten opnieuw uitstel eisten. Ongeregistreerde homeopathische 'geneesmiddelen' mogen vanaf 1 januari 2002 namelijk niet meer

sie, maar lees eerst verder: u dient namelijk niet slechts 'affiniteit' met de sector te hebben, maar ook te kunnen 'omgaan met het spanningsveld tussen enerzijds de specifieke eigenschappen van homeopathische en fytotherapeutische producten en anderzijds de farmaceutisch-wetenschappelijke wijze van beoordeling welke het College hanteert.'

Wat dat betekent, heb ik destijds gevraagd bij degene die ook over uw sollicitatie zal beslissen, het hoofd van de afdeling Homeopathica van het CBG. Deze gaf toe dat de registratie een louter papieren zaak is, gebaseerd op zelfrapportage. Aan die 'kwaliteitscontrole' komt dus geen visite of test te pas. Chemische of biologische tests zijn sowieso zinloos aangezien de veronderstelde werkzame stoffen niet meer in meetbare concentraties in het middel voorkomen. De overheid laat dus wisselijk na om enige honderden

actor van Tsjernobyl kan gebruiken als bloemblaadjes; er is toch niemand die achteraf het verschil kan aantonen. Zelfs als je gelooft dat homeopathie op magische, niet aan de materie gebonden manier geneest, maakt dat de procedure tamelijk zinloos. Kwaliteitscontrole, ook voor de homeosympathen, zou zich dan moeten concentreren op de klinische werking: doet het iets met de patiënt, en zo ja, wat? Dit nu speelt geen enkele rol. De producent wordt niet gevraagd naar bewijs, hoe anekdotisch of voorlopig ook, dat het 'geneesmiddel' doet wat het in de huis-aan-huis blaadjes belooft. Dit is zo in strijd met het gezond verstand, dat werkelijk iedere leek die ik over dit onderwerp spreek, blijkt te geloven dat 'registratie' van een homeopathisch middel 'bewijs van werkzaamheid' inhoudt. Academici die zich in een dergelijk 'spanningsveld' als een vis in het water voelen, hoeven voor hun toekomst voorwaar niet te vrezen. Uit de advertentie leren we namelijk ook: 'Door de zich verder ontwikkelende Europese regelgeving is het veld voor deze productgroepen volop in beweging.'

Dat klinkt me als Celestijnse muziek in de oren. Ik wil namelijk al jaren het slaapmiddel Koffie D 30 op de markt brengen. Oertinctuur van gegarandeerde zuiverheid en kwaliteit – Max Havelaar! – is alom beschikbaar, en als je die 30 maal tienvoudig verdund met water en tussendoor krachtig schudt, verkeert het opwekkend effect van de koffieboon conform het similia-principe in z'n tegendeel. Registratie van Koffie D 30 leek dus slechts een formaliteit, maar wat denkt u dat dat Hoofd Homeopathica tegen me zegt: 'Een aanvraag voor een compleet nieuw middel? Dat zijn we nog nooit tegengekomen. Ik weet niet of zoiets in aanmerking komt voor goedkeuring.' Dankzij Europa krijg ik vast een nieuwe kans. ●

Dit artikel verscheen eerder in MARE, de Leidse Universiteitskrant, van 7 maart 2002

Agentschap ten behoeve van het CBG

Academici die affiniteit hebben met de registratie van homeopathische en kruidengeneesmiddelen

gezamenlijk 1,5 fte (54 uur)

Het College ter Beoordeling van Geneesmiddelen (CBG) is verantwoordelijk voor de toelating van geneesmiddelen op de Nederlandse markt. Voordat een geneesmiddel in Nederland een handelsvergunning krijgt, beoordelen de medewerkers van het CBG het dossier. Bij deze beoordeling

zijn in de farmacognose of over vergelijkbaar opgedane ervaring. Kennis van de principes van de homeopathische geneeswijze of van fytotherapie kan goed van pas komen

Er wordt van u gevraagd dat u kunt omgaan

Deel van de CBG-advertentie

verkocht worden en het leeuwendel is nog steeds niet binnenboord. Begin 1999, toen minister Borst met haar plan voor 'kwaliteitscontrole' kwam leverde dat verheugde reacties op, niet in het minst bij 'bona fide' fabrikanten: eindelijk deed de overheid eens wat aan het gebeente in de sector. Het geklaag nu, na bijna drie jaar voorbereidingstijd, wekt de indruk dat het CBG de lat toch wel erg hoog legt.

Trek echter niet te snel uw conclu-

'verschillende' soorten gedestilleerd water te analyseren, maar neemt genoegen met een beschrijving hoe de fabrikant z'n 'oertinctuur' heeft verdund totdat die niet meer aan te tonen is (in feite is vaak geen enkel molecuul van de tinctuur nog in het middel aanwezig).

Het Hoofd beaamde desgevraagd dat een fabrikant die weet hoe hij de papierwinkel moet afhandelen, voor z'n oertinctuur net zo makkelijk paardenmest of lekwater uit de re-